

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 8-9) มาตรา 24 และมาตรา 30 กำหนดให้ครูผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนา กระบวนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา การดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนของครูเป็นเรื่องสำคัญที่ครูจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และต้องลงมือดำเนินการเพื่อที่จะนำความรู้ และผลการศึกษาที่ได้ไปกำหนดแผน แนวทาง และวิธีการในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน โดยทำไปพร้อม ๆ กันกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามปกติ ด้วยกระบวนการที่เรียบง่าย และเชื่อถือได้ สามารถนำผลการวิจัยที่ได้มา ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ตัวครูเองก็จะได้รับการพัฒนาให้เกิดความรู้ และทักษะในด้านการวิจัยในชั้นเรียน มีผลงานทางวิชาการเป็นของตัวเองในระดับโรงเรียน (ครุรักษ์ ภิรมย์รักษ์. 2543 : 4)

การปฏิรูปการศึกษานั้นได้มีการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาว่าด้วยศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแนวทางหนึ่งที่จะรองรับการกระจายอำนาจ ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้มีความเหมาะสมครอบคลุมภารกิจ เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีความเป็นเอกภาพในการบริหาร

ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแคว้นวังแสง อำเภอแคว้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มหาสารคาม เขต 1 ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และประกาศคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พ.ศ. 2548 ว่าด้วยศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา จากทั้งหมด 28 ศูนย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ส่งเสริมให้สถานศึกษาได้ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้การบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ โดยมีโรงเรียนในสังกัดศูนย์พัฒนาคุณภาพ การศึกษาแคว้นวังแสง ทั้งหมด 11 โรงเรียน ตั้งอยู่ในพื้นที่ 2 ตำบล คือ ตำบลแคว้น และ ตำบลวังแสง

จากการสำรวจสภาพปัญหาที่พบในการพัฒนาครูเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนสังกัดศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแกด้าวังแสง โดยการประชุมวิชาการและใช้แบบสอบถามครูในโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการทำวิจัยในชั้นเรียน สามารถสรุปได้ว่าครูไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน จึงเป็นเหตุให้ครูไม่สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ ในการทำวิจัยในชั้นเรียนที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันจะใช้วิธีการฝึกอบรม หรือการจัดประชุมปฏิบัติการด้านการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตการปฏิบัติงานจริงของครู การจัดการฝึกอบรมเน้นการให้ความรู้ด้านการวิจัยที่เป็นการวิจัยเชิงวิชาการ มีการบรรยายสาระความรู้ที่เป็นกระบวนการวิจัยแบบเป็นทางการ ซึ่งเป็นการวิจัยที่นักวิชาการใช้ในการทำวิจัยของตน อันมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาหรือขยายองค์ความรู้ในศาสตร์ของตนเอง โดยหลักสูตรการฝึกอบรม หรือการจัดประชุมปฏิบัติการด้านการวิจัยในชั้นเรียนส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรแบบเร่งรัดสาระในหลักสูตรเกี่ยวข้องกับหลักการของการทำวิจัย การเรียนรู้ศัพท์เทคนิคและกระบวนการต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำวิจัยเป็นเรื่องที่ครูไม่คุ้นเคย เป็นเรื่องที่เข้าใจยากและต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติภายใต้การดูแลของผู้เชี่ยวชาญที่เข้าใจในวิธีการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ แต่ในสภาพจริงหลังการฝึกอบรมครูที่ทำวิจัยไม่ได้มีผู้เชี่ยวชาญช่วยในการทำวิจัย ทำให้งานวิจัยมีข้อบกพร่อง ผิดพลาด เพราะเมื่อเกิดปัญหาขึ้นมาไม่ทราบว่าจะปรึกษาใคร ส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน ทำให้ครูเกิดความท้อถอยในการทำวิจัย ไม่นั่นใจที่ดำเนินการทำวิจัยในชั้นเรียน ทำให้รู้สึกว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องยุ่งยาก และเป็นภาระเพิ่มภาระให้กับตนเอง จึงไม่อยากทำวิจัยในชั้นเรียน จากปัญหาดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนให้มีความรู้ความเข้าใจสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา (โรงเรียนบ้านโคกกลาง. 2549 : 2-3)

การทำวิจัยในชั้นเรียนถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่จะช่วยให้ครูผู้สอนค้นหาคำตอบให้กับคำถามที่ครูสนใจด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ ครูทุกคนสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานสอน หรือเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้ ซึ่งเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งของครูที่ต้องจัดทำควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ที่ครูต้องใ้การบูรณาการความรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการคิดค้นวิธีสอน นวัตกรรมต่าง ๆ ผสานกับแนวคิดพื้นฐานของการวิจัยในการประยุกต์ใช้เพื่อการวางแผนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หรือแก้ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การวิจัยในชั้นเรียนเป็นทักษะที่ครูต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ

อันเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของความเป็นครูมืออาชีพในยุคของการปฏิรูป การเรียนรู้

การพัฒนาครูด้านวิจัยในชั้นเรียนนั้นมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู ลักษณะของการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดย ประวิต เอราวรรณ์ (2542 : 5-7) ได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนไว้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนมีกระบวนการที่ต่อเนื่องและเป็นระบบ คือเริ่มต้นจากการสำรวจสภาพ การปฏิบัติงานว่ามีปัญหาอะไรบ้าง วางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ลงมือปฏิบัติตามแผน แล้วสะท้อนผล การปฏิบัติเพื่อการเริ่มต้นใหม่ จากการทำการวิจัยในชั้นเรียนนั้นจะมุ่งที่จะแสวงหาคำตอบ หรือพัฒนานวัตกรรมควบคู่ไปกับการนำเอาคำตอบ หรือนวัตกรรมนั้น ไปใช้แก้ปัญหาที่ครู กำลังประสบอยู่ ซึ่งเป็นวงจรต่อเนื่องไม่สิ้นสุด

ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านโคกกลาง ซึ่งเป็นโรงเรียนในศูนย์พัฒนาการศึกษาแกคำวังแสง มีความสนใจที่แก้ไขปัญหาที่พบในการพัฒนาครูเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียน สังกัดศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแกคำวังแสง โดยการศึกษาและกำหนดวิธีการดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวกับการจัดทำวิจัยในชั้นเรียนที่เป็นระบบครบวงจร โดยมีการติดตามนิเทศภายในช่วยเหลือแนะนำหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการแต่ละครั้ง โดยการดำเนินการครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 3 ช่วงวงจร ในแต่ละวงจรจะมีการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อการสะท้อนผลโดยใช้เครื่องมือสะท้อนผลที่หลากหลาย เพื่อปรับปรุงการดำเนินการให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น เมื่อดำเนินการครบ 3 ช่วงวงจรปฏิบัติจะทำการประเมินผลการพัฒนาบุคลากร ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น การวิจัยในครั้งนี้นอกจากจะเป็นการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจด้านการวิจัยในชั้นเรียนและสามารถทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพแล้ว ยังได้นวัตกรรมใหม่ด้านการจัดการอบรมให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ครูดำเนินการวิจัยควบคู่ไปกับการเรียน การสอน อันจะส่งผลดีต่อการจัดการเรียนการสอน การทำงานของครูเป็นไปอย่างมีระบบ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาตนเองด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแกด้าวังแสง อำเภอแกด้า จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนและมีความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียนได้

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้มีการประชุมผู้เข้าร่วมวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนว่ามีปัญหาด้านใดบ้าง พร้อมสรุปเกี่ยวกับความต้องการแนวทางการแก้ปัญหา โดยมีการกำหนดกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำแนกเป็นดังนี้

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 9 คน ประกอบด้วย

1.1.1 ครูผู้สอนในโรงเรียนของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแกด้าวังแสง อำเภอแกด้า จังหวัดมหาสารคาม เป็นผู้เข้ารับการอบรมโดยความสมัครใจ จำนวน 5 คน

1.1.2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน จำนวน 3 คน

1.2.3 ผู้วิจัย จำนวน 1 คน

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลไม่เข้ารับการอบรมในด้านการวิจัยในชั้นเรียน มาเป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในบางส่วนและบางประเด็น จำนวน 11 คน ประกอบด้วย

1.2.1 ผู้บริหารโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแกด้าวังแสง อำเภอแกด้า จังหวัดมหาสารคาม หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคอนก่อกกเหลียม และผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังแสง จำนวน 2 คน

1.2.2 ครูผู้สอนโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแกด้าวังแสง อำเภอแกด้า จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 9 คน

2. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันระดมความคิด และได้ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ หลักการและแนวคิดในการพัฒนานุเคราะห์ หลักการวิจัยปฏิบัติการใน

ชั้นเรียน แล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน ภายใต้กรอบการศึกษาตามกระบวนการขั้นตอนการทำวิจัยในชั้นเรียน ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

- 2.1 ขั้นตอนการวางแผน
- 2.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ
- 2.3 ขั้นตอนการสังเกต
- 2.4 ขั้นตอนการสะท้อน

3. รูปแบบการพัฒนาครู ด้านการวิจัยในชั้นเรียนครั้งนี้เป็นการพัฒนาครูด้านความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยการอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน

4. วิธีการวิจัยและพัฒนา

สุวิมล ว่องวานิช (2544 : 127) ได้อธิบาย การวิจัยที่ใช้หลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียนของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา แกดคำวังแสง อำเภอแกดคำ จังหวัดมหาสารคาม โดยดำเนินการเป็น 3 วงจร ซึ่งในแต่ละวงจร ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน (PAOR) ประกอบด้วย

- 4.1 ขั้นตอนการวางแผน
- 4.2 ขั้นตอนการปฏิบัติ
- 4.3 ขั้นตอนการสังเกต
- 4.4 ขั้นตอนการสะท้อน

5. ระยะเวลาที่ใช้วิจัย ระหว่างเดือน มีนาคม 2550 ถึง 31 พฤษภาคม 2550

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยใช้ข้อมูลระดับห้องเรียนเป็นฐาน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามที่หลักสูตรกำหนดไว้มีขั้นตอนของการแก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ

2. การพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจัดการเรียนการสอนด้านการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการนำความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนไปปฏิบัติ ด้านการเขียนรายงานการวิจัยแบบเป็นทางการ และสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ ซึ่งกระบวนการทำวิจัย ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

2.1 การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา หมายถึง กระบวนการค้นหาข้อบกพร่องหรืออุปสรรคที่เกิดจากการเรียนการสอน เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขในชั้นเรียนของคนให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการจัดการเรียนการสอน

2.2 การกำหนดวิธีการแก้ปัญหา หมายถึง การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องหรืออุปสรรคจากการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 การพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม หมายถึง การนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปใช้ โดยระบุขั้นตอนการปฏิบัติว่าจะใช้กับนักเรียนกลุ่มใด ใช้เมื่อใด และใช้อย่างไร แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ผลที่ได้จากการนำไปใช้เพื่อไปสรุปผล

2.4 นำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ หมายถึง การนำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปใช้ โดยระบุขั้นตอนการปฏิบัติว่าจะใช้กับนักเรียนกลุ่มใด และใช้อย่างไร แล้วเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการเขียนเค้าโครงการวิจัย

2.5 การสรุปผลการวิจัย หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูล การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมกับข้อมูล การสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2.6 การเขียนรายงานการวิจัย หมายถึง ความสามารถในการเขียนรายงาน การวิจัยจำนวน 5 บท ที่ประกอบด้วย

2.6.1 บทนำ

2.6.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

2.6.4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

2.6.5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

3. การอบรมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบ โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการอบรมและประเมินอบรม เพื่อให้ครูผู้สอนโรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่คำวังแสง อำเภอแก่คำ จังหวัดมหาสารคาม เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้

4. การนิเทศการวิจัย หมายถึง การให้ความช่วยเหลือครูผู้สอนที่ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน โดยกลุ่มผู้ร่วมวิจัยและจากผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยในชั้นเรียน โดยการให้คำปรึกษาแนะนำ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การทำงานของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันเสนอและปรับปรุงการทำงาน พร้อมทั้งหาทางช่วยกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างลงมือปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัยเลือกกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ที่เห็นว่าเหมาะสม มาดำเนินการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงว่าใช้ได้หรือไม่ ประเมินผลดูความเหมาะสมตามความเป็นจริง ควบคุมแนวทางการปฏิบัติ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขไปปฏิบัติ เพื่อพัฒนาปรับปรุงจนได้ผลเป็นที่น่าพอใจนำไปใช้เผยแพร่ได้

6. การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน หมายถึง การวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในชั้นเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน หรือส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะได้ผลตามเป้าหมายที่มีประสิทธิภาพ

7. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การให้ความรู้และให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ทำการฝึกปฏิบัติการ เป็นการประชุมที่มีการฝึกปฏิบัติจริงไปด้วย ในขณะที่เดียวกันเพื่อเป็นการเตรียมการให้ครูมีความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาตนเองด้านการวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแกด้าวังแสง อำเภอแกด้าว จังหวัดมหาสารคาม
2. สามารถพัฒนาครูด้านการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาแกด้าวังแสง อำเภอแกด้าว จังหวัดมหาสารคาม ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน และมีความสามารถในการทำวิจัยในชั้นเรียน
3. ได้ข้อเสนอเทศในการบริหารงาน และส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนในสถานศึกษาอื่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปประยุกต์ใช้